

บทเรียนสำเร็จรูป
เรื่อง ชนิดและหน้าที่ของคำ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เล่มที่ ๕ คำบุพบท

สุทธิพร สุภาษา

โรงเรียนสันทราย(พรหมณีวิทยา) อำเภอแม่จัน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๓
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

บทเรียนสำเร็จรูป
เรื่อง ชนิดและหน้าที่ของคำ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เล่มที่ ๕ คำบุพบท

นางสุทธิพร สุภาษา
ครู วิทยฐานะชำนาญการ

โรงเรียนสันทราย(พรหมณีวิทยา) อำเภอแม่จัน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๓
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

บทเรียนสำเร็จรูป ชนิดและหน้าที่ของคำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยจัดทำเป็นบทเรียนสำเร็จรูป จำนวน ๗ เล่ม ดังนี้

เล่มที่ ๑	คำนาม
เล่มที่ ๒	คำสรรพนาม
เล่มที่ ๓	คำกริยา
เล่มที่ ๔	คำวิเศษณ์
เล่มที่ ๕	คำบุพบท
เล่มที่ ๖	คำสันธาน
เล่มที่ ๗	คำอุทาน

สำหรับบทเรียนสำเร็จรูปเล่มนี้ คือ เล่มที่ ๕ เรื่อง คำ บุพบท เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนในบทเรียนสำเร็จรูปเล่มนี้แล้ว สามารถบอกลักษณะและหน้าที่ของคำบุพบทได้ และสามารถใช้คำบุพบทได้ถูกต้อง

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทเรียนสำเร็จรูป ชนิดและหน้าที่ของคำ เรื่อง คำ บุพบท คงจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูผู้สอน นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี

สุทธิพร สุภาษา

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	๗
คำแนะนำสำหรับนักเรียน.....	๑
สาระสำคัญ.....	๒
จุดประสงค์การเรียนรู้.....	๒
แบบทดสอบก่อนเรียน.....	๓
กรอบที่ ๑.....	๕
กรอบที่ ๒.....	๖
กรอบที่ ๓.....	๗
กรอบที่ ๔.....	๘
กรอบที่ ๕.....	๙
กรอบที่ ๖.....	๑๒
กรอบที่ ๗.....	๑๓
กรอบที่ ๘.....	๑๔
กรอบที่ ๙.....	๑๕
กรอบที่ ๑๐.....	๑๖
กรอบที่ ๑๑.....	๑๗
กรอบที่ ๑๒.....	๑๘
กรอบที่ ๑๓.....	๒๒
แบบฝึกหัดท้ายบทเรียน.....	๒๓
เฉลยแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน.....	๒๔
แบบทดสอบหลังเรียน.....	๒๕
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน.....	๒๗
บรรณานุกรม.....	๒๘

คำแนะนำการใช้บทเรียนสำเร็จรูปสำหรับนักเรียน

ให้นักเรียนอ่านคำแนะนำ และปฏิบัติตามคำชี้แจงในบทเรียนสำเร็จรูป โดยปฏิบัติตามลำดับต่อไปนี้

๑. อ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนจะได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง
๒. ทำแบบทดสอบก่อนเรียนตามความเข้าใจของนักเรียน ถึงแม้ว่านักเรียนตอบผิด จะไม่มีผลต่อคะแนน เพราะเป็นการวัดความเข้าใจก่อนเรียน
๓. เรียนรู้บทเรียนนี้ตามลำดับกรอบความรู้ต่าง ๆ ให้นักเรียนอ่านทีละกรอบ แล้วปฏิบัติตามคำแนะนำในกรอบอย่างเคร่งครัด บทเรียนในแต่ละกรอบ เป็นลักษณะให้ความรู้ในหลักการและยกตัวอย่างประกอบ จะมีคำถามอยู่ท้ายกรอบและมีคำตอบอยู่ในกรอบถัดไป นักเรียนอ่านแล้วเขียนคำตอบลงในกระดาษที่ครูแจกให้ แต่ห้ามขีดเขียนสิ่งใดลงในบทเรียนสำเร็จรูปเล่มนี้อย่างเด็ดขาด เมื่อตอบแล้วให้ดูเฉลยในกรอบถัดไป นักเรียนจะทราบคำตอบที่ถูกต้อง
๔. เมื่ออ่านและตอบคำถามทุกกรอบแล้ว ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเพื่อทบทวนความเข้าใจอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงทำแบบทดสอบหลังเรียน
๕. นักเรียนควรศึกษาบทเรียนสำเร็จรูปด้วยความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ไม่ดูเฉลยคำตอบก่อนทำกิจกรรม

ตอนนี้ นักเรียนคงพร้อมแล้ว .....
ไปศึกษาบทเรียนสำเร็จรูป
เรื่อง คำบุพบท ได้เลยค่ะ

คำบุพบท

สาระสำคัญ

คำบุพบท คือ คำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่า คำหรือกลุ่มคำที่ตามหลังคำบุพบทนั้น เกี่ยวข้องกับกลุ่มคำข้างหน้า ในประโยคลักษณะใด การเรียนรู้เรื่องคำบุพบทจะสามารถนำมาใช้ให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุดในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกความหมายและชนิดของคำบุพบทได้ถูกต้อง
๒. บอกหน้าที่ของคำบุพบทแต่ละประเภทตามที่กำหนดให้ได้ถูกต้อง
๓. จำแนกและวิเคราะห์ชนิดของคำบุพบทที่ใช้ในประโยคสื่อสารได้
๔. สามารถใช้คำบุพบทในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง

เราไปทำแบบทดสอบ
ก่อนเรียนกันก่อนดีกว่านะคะ

แบบทดสอบก่อนเรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รหัสวิชา ท ๒๑๑๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑
เรื่อง คำบุพบท คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน

คำชี้แจง

ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

๑. คำบุพบทมีหน้าที่อย่างไร
  - ก. ใช้แสดงการกระทำ
  - ข. ใช้แสดงอารมณ์ ความรู้สึก
  - ค. ใช้ขยายความหมายของคำที่นำไปประกอบ
  - ง. ใช้เชื่อมคำให้มีความหมายสัมพันธ์เป็นประโยคเดียวกัน
๒. “สุนัขของฉันหายไปจากบ้าน” คำที่ขีดเส้นใต้เป็นคำบุพบทชนิดใด
  - ก. คำบุพบทบอกเวลา
  - ข. คำบุพบทบอกสถานที่
  - ค. คำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ
  - ง. คำบุพบทบอกความเกี่ยวข้องหรือบอกความประสงค์
๓. คำว่า “ต่อ” ในข้อใดไม่ใช่คำบุพบท

ก. ฉันทอนต่อต้อย	ข. เราคุยกันสองต่อสอง
ค. น้ำเย็นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่	ง. ทุกคนควรซื่อสัตย์ต่อตนเอง
๔. “ฉันเรียนที่โรงเรียนใกล้บ้าน” ประโยคนี้มีคำบุพบทคือคำใด

ก. ที่ , บ้าน	ข. ที่ , ใกล้
ค. ใกล้ , บ้าน	ง. เรียน , บ้าน

๕. “นงนุชตัดกระดาศ.....กรรไกร” ควรเติมคำใดลงในช่องว่าง

ก. กับ

ข. โดย

ค. ด้วย

ง. เพื่อ

๖. ข้อใดใช้คำบุพบทผิด

ก. นื่องไปกับพี่

ข. เขาเดินทางด้วยรถยนต์

ค. ครูมอบรางวัลแก่นักเรียน

ง. พ่อถวายอาหารแด่พระสงฆ์

๗. ประโยคใดไม่มีคำบุพบท

ก. เขามาทำงานตั้งแต่เช้า

ข. หนังสือของครูอยู่บนโต๊ะ

ค. แม่ของฉันทันเป็นคนภาคใต้

ง. เธอต่อราคาสินค้าแพงมาก

๘. คำบุพบทต้องใช้นำหน้าคำชนิดใด

ก. คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา

ข. คำนาม คำวิเศษณ์ คำสันธาน

ค. คำสรรพนาม คำกริยา คำบุพบท

ง. คำอุทาน คำวิเศษณ์ คำสรรพนาม

๙. คำว่า “เพราะ” ข้อใดไม่เป็นคำบุพบท

ก. อ้อยรำรวยเพราะความขยัน

ข. อ้าวไม่สบายเพราะตากฝน

ค. อุ้มเสียคนเพราะเพื่อน

ง. อ้อมพุดเพราะมาก

๑๐. ประโยคใดควรเติมคำบุพบท

ก. แมวกินปลาอย่าง

ข. กระเป๋าใครหาย

ค. เด็กดีเชื่อฟังผู้ใหญ่

ง. เด็กผู้ชายปลูกต้นไม้

กรอบที่ ๑

ความหมายของคำบุพบท

เอ... คำบุพบทเป็นอย่างไรครับ...
ใครรู้ช่วยตอบผมหน่อยครับ

คำบุพบท หมายถึง คำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหรือประโยค เพื่อให้ทราบว่คำหรือกลุ่มคำที่ตามหลังคำบุพบทนั้นเกี่ยวข้องกับกลุ่มคำข้างหน้าในประโยคในลักษณะใด โดยคำบุพบทจะนำหน้า คำนาม คำสรรพนาม หรือคำกริยา ตัวอย่างเช่น

เขาวิ่งในสนาม

น้องไปโรงเรียนกับพี่

คำบุพบท แบ่งออกได้เป็น ๒ ชนิด ดังนี้

๑. คำบุพบทที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำต่อคำ แยกเป็น

๑.๑ นำหน้าคำบอกลักษณะ เป็นเครื่องใช้ หรืออาการร่วมกัน

๑.๒ นำหน้าบอกความเป็นผู้รับ และความประสงค์ของคำนำหน้า

๑.๓ นำหน้าคำบอกสถานที่ ต้นทาง หรือเหตุต้นเค้า

๑.๔ นำหน้าคำบอกสถานที่

๑.๕ นำหน้าคำบอกเวลา

๑.๖ นำหน้าคำบอกความเป็นเจ้าของ

๒. คำบุพบทที่ไม่มีความสัมพันธ์กับคำอื่น

จากความหมายดังกล่าว จงขีดเส้นใต้คำที่เป็นคำบุพบท

ตา	กระจก	แก่	ด้วย	โรงเรียน
กับ	แต่	ต่อ	สำหรับ	ข้างหลัง

กรอบที่ ๒

ชนิดของคำบุพบท

๑. คำบุพบทที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำต่อคำ คือ บุพบทที่ใช้นำหน้าคำหรือกลุ่มคำ เพื่อบอกความสัมพันธ์ระหว่างคำที่อยู่หลังบุพบทกับคำ หรือความข้างหน้า มีดังนี้

๑.๑ คำบุพบทนำหน้าคำบอกลักษณะ เป็นเครื่องใช้ หรืออาการร่วมกัน

จะเชื่อมด้วยคำว่า ทั้ง กับ ด้วย โดย ตาม เพราะ

ตัวอย่างเช่น

- ฉันไปกับเธอ (กริยากับสรรพนาม)
- เขาทำงานด้วยความสามารถ (กริยากับนาม)
- พี่ไปโรงเรียนโดยรถประจำทาง (นามกับนาม)
- เขาเป็นไข้เพราะตากฝน (นามกับกริยา)

คำถามจำ...

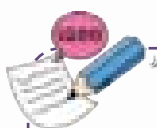

เลือกคำบุพบทในวงเล็บเติมลงในช่องว่างให้เหมาะสม

๑. เธอทำดอกไม้..... เศษผ้า (ด้วย , กับ)

๒. ฉันทำงาน..... หน้าที่ (โดย , ตาม)

๓. น้องได้ยินเรื่องนี้มา.....หู (กับ , ทั้ง)

เฉลย..... กรอบที่ ๑

ดา	กระจก	แก่	ด้วย	โรงเรียน
กับ	แต่	ต่อ	สำหรับ	ข้างหลัง

กรอบที่ ๓

๑.๒ คำบุพบทหน้าหน้าบอกความเป็นผู้รับ และความประสงค์ของคำนำหน้า

จะเชื่อมด้วยคำว่า แก่ แต่ ต่อ เพื่อ เพื่อ สำหรับ

ตัวอย่างเช่น

- พ่อแม่ให้เงินแก่ฉัน (นามกับสรรพนาม)
- ซื้อปากกาเพื่อเราด้วย (นามกับสรรพนาม)
- ห้องสำหรับอ่านหนังสือ (นามกับนาม)

ข้อควรจำ

แต่ ใช้กับผู้รับที่มีฐานะสูงกว่า

แก่ เพื่อ ใช้กับผู้รับที่มีฐานะด้อยกว่า

เพื่อ แสดงความเป็นผู้รับในโอกาสต่อไป

๑.๓ คำบุพบทหน้าคำบอกสถานที่ ต้นทาง หรือเหตุต้นเค้า

จะเชื่อมด้วยคำว่า แต่ ตั้งแต่ จาก

ตัวอย่างเช่น

- เขามาจากบ้าน (กริยากับนาม)
- ฉันอยู่ที่นี้ตั้งแต่เกิด (กริยากับกริยา)
- น้องกินแต่ขนม (กริยากับนาม)

ทบทวนหน่อยครับ.....

๑. ชิดเส้นใต้คำบุพบทที่บอกความเป็นผู้รับและความประสงค์

๑. ยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่

๒. ห้องน้ำสำหรับผู้พิการ

๒. นำคำบุพบทบอกสถานที่ต้นทาง หรือต้นเหตุ ต้นเค้า เติมลงในประโยค

น้ำตาลนี้ทำ.....ตาลโตนด (แต่ , ตั้งแต่)

เฉลย..... กรอบที่ ๒

๑. เธอทำดอกไม้ **ด้วย** เศษผ้า

๒. ฉันทำงาน **ตาม** หน้าที่

๓. น้องได้ยินเรื่องนี้มา **กับ** หู

กรอบที่ ๔

๑.๔ คำบุพบทหน้าหน้าคำบอกสถานที่ จะเชื่อมด้วยคำว่า ใน ที่ บน ใต้ เหนือ
หน้า หลัง ใกล้ ใกล้ ริม ขีด
ตัวอย่างเช่น

- แมวนอนบนโต๊ะ (กริยากับนาม)
- ฉันกินมะม่วงในจาน (นามกับนาม)
- เขานั่งริมหน้าต่าง (กริยากับนาม)

๑.๕ คำบุพบทหน้าหน้าคำบอกเวลา จะเชื่อมด้วยคำว่า เมื่อ ใน ก่อน หลัง
ภายใน ตั้งแต่ตั้งแต่ จนกระทั่ง ภายหลัง ณ เฉพาะ
ตัวอย่างเช่น

- เธออยู่ที่นี้ตั้งแต่เด็ก (กริยากับนาม)
- ฝนตกหนักเมื่อวันเสาร์ (กริยากับนาม)
- เขาทำงานเฉพาะกลางวัน (กริยากับนาม)

คำถาม...

๑. พิจารณาว่า ประโยคใดมีคำบุพบทหน้าหน้าคำบอกสถานที่

- ..... ๑.๑ เขามาถึงภายหลังฉัน
- ..... ๑.๒ บ้านของฉันอยู่ใกล้ตลาด
- ..... ๑.๓ น้ำเหนือไหลบ่ามาเร็วมาก

๒. ขีดเส้นใต้ คำบุพบทหน้าหน้าคำบอกเวลา

- ๒.๑ ครูให้ส่งงานภายในวันศุกร์
- ๒.๒ เขามาโรงเรียนแต่เช้า

เฉลย..... กรอบที่ ๓

- ๑. ยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่
- ๒. ที่นั่งสำหรับผู้พิการ
- ๒. น้ำตาลนี้ทำ....แต่....ตาลโตนด

กรอบที่ ๕

๑.๖ คำบุพบทหน้าคำบอกความเป็นเจ้าของ จะเชื่อมด้วยคำว่า ของ แห่ง ใน ตัวอย่างเช่น

- แม่ชื่อขนมของคุณป้า (นามกับนาม)
- ธนาคารแห่งประเทศไทย (นามกับนาม)
- พระราชินิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕ (นามกับนาม)

๒. คำบุพบทที่ไม่มีความสัมพันธ์กับคำอื่น ส่วนมากจะอยู่ต้นประโยค และจะใช้เป็นการทักทาย มักใช้ในคำประพันธ์ เช่นคำว่า ดูก่อน ข้าแต่ ดุกร คำเหล่านี้ใช้นำหน้า คำสรรพนามหรือคำนาม

ตัวอย่างเช่น

- ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย
- ข้าแต่ ท่านทั้งหลายโปรดฟังข้าพเจ้า
- ดุกร ท่านพราหมณ์ ท่านจงสาธยายมนต์บูชาพระผู้เป็นเจ้าด้วย

ลองตอบคำถามนะครับ

ข้อใดเป็นคำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ

ก. ฟันของน้องผู้หญิง

ข. ฉันทูของขวัญให้หลาน

เฉลย..... กรอบที่ ๔

๑.   /   ๑.๑ เขามาถึงภายหลังฉัน
- /   ๑.๒ บ้านของฉันอยู่ใกล้ตลาด
- ๑.๓ น้ำเหนือไหลบ่ามาเร็วมาก
๒.   ๒.๑ ครูให้ส่งงานภายในวันศุกร์
- ๒.๒ เขามาโรงเรียนแต่เช้า

เฉลยแบบฝึกหัดเสริมทักษะที่ ๑ เรื่อง ชนิดของคำบุพบท

คำตอบ อยู่ด้านล่างแล้วค่ะ
คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน นะคะ

๑. = **ด้วย**
๒. **า** **ะ** = **เพราะ**
๓. = **สำหรับ**
๔. = **แห่ง**
๕. = **เหลือ**
๖. = **ภายใน**
๗. = **ใกล้**
๘. = **ระหว่าง**
๙. = **ก่อน**
๑๐. = **จนกระทั่ง**

ใครตอบถูกไม่ถึง ๗ ข้อ ไม่ต้องเสียใจนะคะ
ลองกลับไปทบทวนบทเรียนอีกครั้งนะคะ สู้สู้ครับ

กรอบที่ ๖

หน้าที่ของคำบุพบท

ต่อไปนักเรียนมารู้จักหน้าที่
ของคำบุพบทต่อเนะคะ

คำบุพบททำหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

๑. คำบุพบททำหน้าที่นำหน้าคำนาม เช่น

- นกทำรังบนต้นไม้ (นำหน้า “ต้นไม้” ซึ่งเป็นคำนาม)
- จักรยานของวิชัยหาย (นำหน้า “วิชัย” ซึ่งเป็นคำนาม)

๒. คำบุพบททำหน้าที่นำหน้าคำสรรพนาม เช่น

- ฉันนั่งใกล้เธอ (นำหน้า “เธอ” ซึ่งเป็นคำสรรพนาม)
- เขาอยู่กับฉันตลอดเวลา (นำหน้า “ฉัน” ซึ่งเป็นคำสรรพนาม)

๓. คำบุพบททำหน้าที่นำหน้าคำกริยา เช่น

- เขาทำงานจนกระทั่งตาย (นำหน้า “ตาย” ซึ่งเป็นคำกริยา)
- อย่าเป็นคนเห็นแก่กิน (นำหน้า “กิน” ซึ่งเป็นคำกริยา)

ทบทวนกันหน่อย.....

คำที่ขีดเส้นใต้ทำหน้าที่ใดในประโยค

๑. เขาทำงานเพื่อครอบครัว
๒. นักเรียนทำงานระหว่างเรียน
๓. สมุดของเขาอยู่ที่ฉัน

กรอบที่ ๗

๔. คำบุพบททำหน้าที่นำหน้าคำวิเศษณ์ เช่น

- แม่เป็นคนที่น่ารักมาก (นำหน้า “น่ารัก” ซึ่งเป็นคำวิเศษณ์)
- เขารับมาส่งรายงานโดยเร็ว (นำหน้า “โดย” ซึ่งเป็นคำวิเศษณ์)

๕. คำบุพบททำหน้าที่นำหน้าประโยค เช่น

- เขามาตั้งแต่ฉันตื่นนอน
- เขาพูดเสียงดังกับคนมาซื้อของ

ทบทวนอีกทีนะคะ

ขีดเส้นใต้คำบุพบทที่ทำหน้าที่ในประโยค

๑. ทำหน้าที่นำหน้าคำวิเศษณ์

- ๑.๑ ตำรวจปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง
- ๑.๒ งานชิ้นนี้สำเร็จลงด้วยดี

๒. ทำหน้าที่นำหน้าประโยค

- ๒.๑ ครูให้รางวัลแก่เด็กขยันเรียน
- ๒.๒ ฉันยืนรอกระตังน้องเลิกเรียน

เฉลย....กรอบที่ ๖

- ๑. ทำหน้าที่นำหน้าคำนาม
- ๒. ทำหน้าที่นำหน้าคำกริยา
- ๓. ทำหน้าที่นำหน้าคำสรรพนาม

กรอบที่ ๘

หลักการใช้คำบุพบท

๑. การใช้ “แก่ กับ”

แก่ นำหน้าคำที่รับอาการโดยตรง

กับ นำหน้าคำที่เป็นเครื่องมือ หรือบอกอาการร่วมด้วย

ตัวอย่างเช่น

- ผักมีประโยชน์แก่ร่างกาย
- ครูสอนหนังสือแก่ศิษย์
- เห็นกับตา

๒. การใช้ “แก่ แต่”

แต่ ใช้แทนแก่ เมื่อนำหน้าคำแสดงความเคารพ

ตัวอย่างเช่น

- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานโอวาทแก่ราษฎร
- นักเรียนมอบของขวัญแต่ผู้อำนวยการโรงเรียน
- ถวายภัตตาหารแต่พระสงฆ์

ทดสอบความรู้

ให้นักเรียนเติมคำบุพบท “กับ , แก่ , แต่” ลงในช่องว่างให้เหมาะสม

๑. ฉัน.....เขาเป็นตัวแทนบริจาคเสื้อผ้า.....ผู้ประสบอุทกภัย

๒. นักเรียนมอบพวงมาลัย.....ครูประจำชั้น

เฉลย....กรอบที่ ๗

๑. ๑.๑ ตำรวจปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง
- ๑.๒ งานชิ้นนี้สำเร็จลงด้วยดี
๒. ๒.๑ ครูให้รางวัลแก่เด็กขยันเรียน
- ๒.๒ ฉันยินยอมกระทั่งน้องเล็กเรียน

กรอบที่ ๙

๓. การใช้ “เพื่อ เพื่อ”

เพื่อ ใช้ในความต้องการให้รับภายหน้า ยังไม่ได้รับทันที

เพื่อ ใช้ในความต้องการให้รับภายหน้า แต่ไม่ได้รับเอาทั้งหมด

ตัวอย่างเช่น

- นักเรียนต้องขยันเรียน**เพื่อ**อนาคตของตนเอง
- เขาซื้อขนมมา**เพื่อ**เพื่อน

๔. การใช้ “กับ ต่อ”

กับ ใช้ในความร่วมด้วย อากาการเทียบเคียงกัน

ต่อ ใช้ในความเฉพาะ ความติดต่อ ความขัดแย้ง

ตัวอย่างเช่น

- วันเกิดของฉันตรงกับวันขึ้นปีใหม่
- พ่อไปแจ้งความ**ต่อ**เจ้าหน้าที่ตำรวจ

ทบทวนความรู้กันหน่อย.....

พิจารณาว่า ประโยคใดใช้คำบุพบทได้ถูกต้อง

- ..... ๑.๑ เรากินอาหาร**เพื่อ**การมีชีวิตอยู่
- ..... ๑.๒ กินอยู่**กับ**ปาก อยากอยู่**กับ**ท้อง
- ..... ๑.๓ น้ำตาลค้นคว้าความรู้**เพื่อ**ทำรายงาน
- ..... ๑.๔ นักเรียนชายหญิงไม่ควรอยู่กันสอง**ต่อ**สอง

เฉลย....กรอบที่ ๙

๑. ฉัน **กับ** เขาเป็นตัวแทนบริจาคเสื้อผ้า **แก่** ผู้ประสบอุทกภัย
๒. นักเรียนมอบพวงมาลัย **แด่** ครูประจำชั้น

กรอบที่ ๑๐

๕. การใช้ “แต่ จาก”

แต่ จาก ใช้แทนกันได้ในความหมายเกี่ยวกับสถานที่ที่เกี่ยวเนื่องกัน เช่น

เธอมาแต่บ้าน

เธอมาจากบ้าน

แต่ ที่ใช้เกี่ยวกับระยะเวลา ระยะเวลาอันเป็นจุดเริ่มต้น ใช้ จาก แทนไม่ได้ เช่น

เขามาแต่ไกล

จาก ที่ใช้กับต้นคำที่แยกกันเด็ดขาด ใช้ แต่ แทนไม่ได้ เช่น

หลีกเลี่ยงจากโรคติดต่อ

สงครามทำให้คนพรากจากกัน

ทบทวนความรู้

เติมคำบุพบท “แต่ , จาก” ลงในประโยคให้เหมาะสม

๑. ขนมนี่ซื้อ.....ร้านอร่อย

๒. เธอไปทำงาน.....เช้า

๓. หมอให้คนไข้กิน.....อาหารอ่อน

เฉลย.....กรอบที่ ๙

___ ๑.๑ เรากินอาหาร.....เพื่อการมีชีวิตอยู่

/ ๑.๒ กินอยู่.....ปาก อยากอยู่.....ท้อง

/ ๑.๓ น้ำตาลคันคว้าความรู้.....เพื่อทำรายงาน

/ ๑.๔ นักเรียนชายหญิงไม่ควรอยู่กันสอง.....ต่อสอง

กรอบที่ ๑๑

๖. การใช้ “ที่ ใน บน เหนือ”

ที่ ใช้บอกสถานที่ที่ไม่จำกัดบริเวณแน่นอน อาจใช้แทน บน ได้ ริม ใน ฯลฯ
ใน ใช้บอกภายในบริเวณ และใช้ร่วมกับกริยาที่บอกเกี่ยวกับจิตใจและใช้ใน

ความหมายของที่เนื่องด้วย พระเจ้าแผ่นดินและเจ้านายชั้นสูง
บน เหนือ ใช้แทนกันได้ บน ใช้แทน ใน สำหรับของที่อยู่สูง
ตัวอย่างเช่น

- เขาอยู่ที่บ้าน
- เทพเจ้า ใน , บน สวรรค์
- แขนงไว้ บน , เหนือ ศิระชะ

๗. การใช้ “ด้วย โดย”

ด้วย ใช้หน้าคำแสดงความเป็นเครื่องใช้ หรือส่วนรวมด้วย

โดย ใช้หน้าคำในความหมาย “ตาม”

ตัวอย่างเช่น

- ชิดเส้นใต้ด้วยปากกาสีแดง
- เธอทำเลขโดยวิธีลัด

คำถาม.... จงเติมคำบุพบทที่เหมาะสมลงในช่องว่าง

๑. กับข้าวอยู่.....ตู้กับข้าว.....ห้องครัว (บน , ที่ , ใน)

๒. เขาวิ่งมา.....เร็ว เพื่อจะไปสมัครสอบ.....กัน (ด้วย , โดย)

เฉลย....กรอบที่ ๑๐

๑. ขนมนี้ซื้อมาจาก ร้านอร่อย
๒. เธอไปทำงาน แต่ เช้า
๓. หมอให้คนไข้กิน แต่ อาหารอ่อน

กรอบที่ ๑๒

วิธีการสังเกตคำบุพบท

๑. คำบุพบทต้องนำหน้าคำนาม คำสรรพนาม หรือคำกริยา
ตัวอย่างเช่น

- ป้ากินข้าวด้วยมือ
- ฉันจะไปกับเธอ
- ปลาเค็มมีไว้สำหรับกินกับแกงส้ม

๒. คำบุพบทสามารถละได้ และความหมายยังคงเดิม
ตัวอย่างเช่น

- เขาเป็นลูกฉัน (เขาเป็นลูกของฉัน)
- แม่ให้เงินลูก (แม่ให้เงินแก่ลูก)

๓. ถ้าไม่มีคำนาม หรือคำสรรพนามตามหลัง จะเป็น “คำวิเศษณ์”
ตัวอย่างเช่น

- เขานั่งหน้า ใครมาก่อน (คำวิเศษณ์)
- เขานั่งหน้าห้อง ใครมาก่อนครู (คำบุพบท)

ทบทวนหน่อย.....ประโยคใดที่คำว่า “ใกล้” ทำหน้าที่เป็นคำบุพบท

ก. บ้านของอรุมาอยู่ใกล้มาก

ข. ฉันอยากมีบ้านอยู่ใกล้โรงเรียน

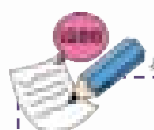

เฉลย.....กรอบที่ ๑๑

๑. กับข้าวอยู่ **ใน** ตู้กับข้าว **ที่** ห้องครัว

๒. เขารั้งมา **โดย** เร็ว เพื่อจะไปสมัครสอบ **ด้วย** กัน

เป็นอย่างไรบ้างคะ เข้าใจกันดีแล้วใช่ไหมคะ
ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเรื่องหน้าที่ของคำบุพบท
ในหน้าถัดไปเลยนะคะ

เฉลย....กรอบที่ ๑๒
ข. ฉันอยากมีบ้านอยู่ใกล้โรงเรียน

แบบฝึกหัดเสริมทักษะที่ ๒
เรื่อง หน้าที่ของคำบุพบท

ให้หาคำบุพบทจากตาราง แล้วนำไปแต่งประโยคให้ได้ใจความ (๑๐ คะแนน)

เ	เ	ดี	ส	ด	เ	ข	อ	ก	แ
ก	ด	ง	ฝ	ง	ย	ดี	ว	ย	ห
ม	า	แ	สุ	ง	ไ	ที่	เ	มี	ท
ร	ชี้	ต	อ	ย	นี้	า	ส	ม	ะ
ข	อ	ท	า	ร	บ	รี	ข	อ	ง
ะ	ง	ห	น	ย	น	ว	น	เ	สุ
ท	น	ต	ก	บ	า	เ	ม	จ	นี้
แ	ด	จ	อ	ก	ม	พี	จี	น	ข
เ	ข	า	ย	จี	น	อ	น	ก	ปี
จ	า	ต	ล	า	ด	ส	ด	บ	ริ
า	ดู	ก	ช	อ	ว	บ	า	น	ม
ก	ก	ะ	ส	า	ห	ร	บ	ส	ก

ตัวอย่าง
คำบุพบท
บน

ประโยค
แก้วน้ำวางบนโต๊ะ

๑. ....

.....

๒. ....

.....

๓. ....

.....

๔. ....

.....

๕. ....

.....

๖. ....

.....

๗. ....

.....

๘. ....

.....

๙. ....

.....

๑๐. ....

.....

เฉลยแบบฝึกหัดเสริมทักษะที่ ๒
เรื่อง หน้าที่ของคำบุพบท

เ	เ	ตั้ง	ส	ด	เ	ข	อ	ก	แ
ก	ด	ง	ฝ	ง	ย	ดี	ว	ย	ห้
ม	า	แ	สุ	ง	ไ	ที่	เ	มี	ท
ร	ู้	ต่อ	อ	ย	นี้	ำ	สั	ม	ะ
ข	อ	ท	า	ร	บ	รี	ข	อ	ง
ะ	ง	ห	น	ย	น	ว	น	เ	สุ
ท	น	ด	กั	บ	า	เ	ม	จ	นั
แ	ดี	จ	อ	ก	ม	พี่	จี	น	ข
เ	ข	ำ	ย	จี	น	อ	น	ก	ปี
จ	ำ	ด	ล	า	ด	ส	ด	บ	ริ
า	ดู	ก	ช	อ	ว	บ้	า	น	ม
ก	ก	ะ	ส	ำ	ห	รี	บ	ส	ก

คำบุพบท

๑. ตั้งแต่
๒. ด้วย
๓. ต่อ
๔. ของ
๕. กับ
๖. แต่
๗. เพื่อ
๘. จาก
๙. ริม
๑๐. สำหรับ

แนวคำตอบการแต่งประโยค

เขาสอบเสร็จตั้งแต่เมื่อวานนี้
แม่เย็บผ้าด้วยเข็ม
ฉันยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่
เพื่อน ๆ ของฉันน่ารัก
น้องกินข้าวกับพี่ทุกวัน
พ่อถวายเป็นจันแต่พระสงฆ์
แพทย์ทำงานหนักเพื่อคนไข้
นกบินออกจากรัง
บ้านของฉันอยู่ริมแม่น้ำ
แม่เตรียมของสำหรับตัดบาตร

คำบุพบทที่พบอาจเรียงสลับที่กันได้

กรอบที่ ๑๓

กรอบสรุปเนื้อหา

คำบุพบท คือ คำที่ใช้นำหน้า คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา หรือคำวิเศษณ์ บางพวกทำหน้าที่ให้ความต่อเนื่องกัน และได้ความชัดเจน จำแนกออกเป็น ๒ ชนิด คือ คำบุพบทที่ไม่เชื่อมกับคำอื่น , คำบุพบทที่เชื่อมกับคำอื่น

ชนิดของคำบุพบท

๑. บุพบทที่ไม่เชื่อมกับคำอื่นคำอื่น หมายถึง บุพบทที่ใช้เป็นคำเรียก ได้แก่ คำว่า ดูกร ข้าแต่ หรืออาจเป็นพวksamānānam หรือvisamānānam ก็ได้ เช่น **ดูกร**ภิกษุทั้งหลาย

๒. บุพบทที่เชื่อมกับคำอื่น ได้แก่ บุพบทที่ใช้นำหน้าคำอื่น ทำให้ได้ความชัดเจน ขึ้น เช่น ใน นอก แห่ง ของ ตัวอย่างเช่น เสื้อ **ตัวนี้**สำหรับเธอ , เขามา**แต่**เช้า

หน้าที่ของคำบุพบท

๑. นำหน้าคำนาม เช่น เสื้อ**ของ**เธอสวย , เขากินข้าว**กับ**ฉัน

๒. นำหน้าคำสรรพนาม เช่น เงิน**ของ**เขาหาย , ครูให้รางวัล**แก่**เด็กเรียนดี

๓. นำหน้าคำกริยา เช่น เขารอเธอจน**กระทั่ง**ตาย , ฉันเย็บเสื้อ**สำหรับ**ใส่

๔. นำหน้าคำวิเศษณ์ เช่น เขาปฏิบัติ**โดย**ดี , เขาพูด**ตาม**ชื่อ

๕. นำหน้าประโยค เช่น จินตนาพูดเสียงเบา**จน**เพื่อนฟังไม่รู้เรื่อง

เราไปทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน
ก่อนทำแบบทดสอบหลังเรียนนะคะ

แบบฝึกหัดท้ายบทเรียน เรื่อง คำบุพบท

ตอนที่ ๑

ให้นักเรียนเติมคำบุพบทลงในช่องว่างให้ถูกต้อง (๑๐ คะแนน)

๑. โปรดเอื้อเฟื้อ.....เด็ก สตรี และคนชรา
๒. เราต้องปฏิบัติ.....กฎหมายบ้านเมือง
๓. ขอให้ทุกท่านเดินทาง.....สวัสดิภาพ
๔. เมื่อคืนฉันนอน.....หัวค่ำ
๕. พ่อแม่ทำงานหนัก.....ลูก
๖. แหวนวงนี้เป็น.....คุณยาย
๗. จงแก้ปัญหา.....สติและเหตุผล
๘. สมพรนั่ง.....สมชายกับสมหญิง
๙. งานนี้ยากเหมือนงมเข็ม.....มหาสมุทร
๑๐. คุณแม่ถักเสื้อไหมพรม.....สวมในฤดูหนาว

ตอนที่ ๒

ประโยคต่อไปนี้มีคำใดเป็นคำบุพบท และเป็นคำบุพบทชนิดใด (๕ คะแนน)

ประโยค	คำบุพบท	ชนิดของบุพบท
๑. เสื้ออยู่ในป่า		
๒. ฉันรอเธอตั้งแต่เช้า		
๓. ธนาคารแห่งนี้เป็นของรัฐบาล		
๔. ผู้อำนวยการให้โอวาทแก่นักเรียน		
๕. ฉันพิมพ์รายงานด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์		

เฉลยแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน เรื่อง คำบุพบท

ตอนที่ ๑ ให้นักเรียนเติมคำบุพบทลงในช่องว่างให้ถูกต้อง (๑๐ คะแนน)

๑. โปรดเอื้อเฟื้อ **แก่** เด็ก สตรี และคนชรา
๒. เราต้องปฏิบัติ **ตาม** กฎหมายบ้านเมือง
๓. ขอให้ทุกท่านเดินทาง **โดย** สวัสดิภาพ
๔. เมื่อคืนฉันนอน **ตั้งแต่** ห้าค่ำ
๕. พ่อแม่ทำงานหนัก **เพื่อ** ลูก
๖. แหวนวงนี้เป็น **ของ** คุณยาย
๗. จงแก้ปัญหา **ด้วย** สติและเหตุผล
๘. สมพรนั่ง **ระหว่าง** สมชายกับสมหญิง
๙. งานนี้ยากเหมือนงมเข็ม **ใน** มหาสมุทร
๑๐. คุณแม่ถักเสื้อไหมพรม **สำหรับ** สวมในฤดูหนาว

ตอนที่ ๒ ประโยคต่อไปนี้มีคำใดเป็นคำบุพบท และเป็นคำบุพบทชนิดใด (๕ คะแนน)

ประโยค	คำบุพบท	ชนิดของบุพบท
๑. เสื่ออยู่ในป่า	ใน	บอกสถานที่
๒. ฉันรอเธอตั้งแต่เช้า	ตั้งแต่	บอกเวลา
๓. ธนาคารแห่งนี้เป็นของรัฐบาล	แห่ง , ของ	บอกความเป็นเจ้าของ
๔. ผู้อำนวยการให้โอวาทแก่นักเรียน	แก่	บอกความเป็นผู้รับ
๕. ฉันพิมพ์รายงานด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์	ด้วย	บอกลักษณะความสัมพันธ์

แบบทดสอบหลังเรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รหัสวิชา ท ๒๑๑๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑
เรื่อง คำบุพบท คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน

คำชี้แจง

ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

๑. คำบุพบทมีหน้าที่อย่างไร

- ก. ใช้แสดงการกระทำ
- ข. ใช้แสดงอารมณ์ ความรู้สึก
- ค. ใช้ขยายความหมายของคำที่นำไปประกอบ
- ง. ใช้เชื่อมคำให้มีความหมายสัมพันธ์เป็นประโยคเดียวกัน

๒. ข้อใดใช้คำบุพบทผิด

- ก. นอนไปกับพี่
- ข. เขาเดินทางด้วยรถยนต์
- ค. ครูมอบรางวัลแก่นักเรียน
- ง. พ่อถวายอาหารแด่พระสงฆ์

๓. คำว่า “เพราะ” ข้อใดไม่เป็นคำบุพบท

- ก. อ้อยรำรวยเพราะความขยัน
- ข. อ้าวไม่สบายเพราะตากฝน
- ค. อุ้มเสียคนเพราะเพื่อน
- ง. อ้อมพุดเพราะมาก

๔. ประโยคใดควรเติมคำบุพบท

- ก. แมวกินปลาอย่าง
- ข. กระเป๋าใครหาย
- ค. เด็กดีเชื่อฟังผู้ใหญ่
- ง. เด็กผู้ชายปลูกต้นไม้

๕. คำบุพบทต้องใช้นำหน้าคำชนิดใด

- ก. คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา
- ข. คำนาม คำวิเศษณ์ คำสันธาน
- ค. คำสรรพนาม คำกริยา คำบุพบท
- ง. คำอุทาน คำวิเศษณ์ คำสรรพนาม

๖. “สุนัขของฉันหายไปจากบ้าน” คำที่ขีดเส้นใต้เป็นคำบุพบทชนิดใด

- ก. คำบุพบทบอกเวลา
- ข. คำบุพบทบอกสถานที่
- ค. คำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ
- ง. คำบุพบทบอกความเกี่ยวข้องหรือบอกความประสงค์

๗. “งนุชตัดกระดาษ.....กรรไกร” ควรเติมคำใดลงในช่องว่าง

ก. กับ	ข. โดย
ค. ด้วย	ง. เพื่อ

๘. ประโยคใดไม่มีคำบุพบท

ก. เขามาทำงานตั้งแต่เช้า	ข. หนังสือของครูอยู่บนโต๊ะ
ค. แม่ของฉันเป็นคนภาคใต้	ง. เรือต่อราคาสินค้าแพงมาก

๙. คำว่า “ต่อ” ในข้อใดไม่ใช่คำบุพบท

ก. ฉันโดนต่อต่อ	ข. เราคุยกันสองต่อสอง
ค. น้ำยีนคำร้องต่อเจ้าหน้าที่	ง. ทุกคนควรซื่อสัตย์ต่อตนเอง

๑๐. “ฉันเรียนที่โรงเรียนใกล้บ้าน” ประโยคนี้มีคำบุพบทคือคำใด

ก. ที่ , บ้าน	ข. ที่ , ใกล้
ค. ใกล้ , บ้าน	ง. เรียน , บ้าน

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

เรื่อง คำบุพบท

ข้อ	ก่อนเรียน	หลังเรียน
๑	ง. ใช้เชื่อมคำให้มีความหมายสัมพันธ์ เป็นประโยคเดียวกัน	ง. ใช้เชื่อมคำให้มีความหมายสัมพันธ์ เป็นประโยคเดียวกัน
๒	ค. คำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ	ข. เขาเดินทางด้วยรถยนต์
๓	ก. ฉันทัดน้อย	ง. อ้อมพุดเพราะมาก
๔	ข. ที่ , ใกล้	ข. กระเป๋าใครหาย
๕	ค. ด้วย	ก. คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา
๖	ข. เขาเดินทางด้วยรถยนต์	ค. คำบุพบทบอกความเป็นเจ้าของ
๗	ง. เธอต่อราคาสินค้าเก่งมาก	ค. ด้วย
๘	ข. คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา	ง. เธอต่อราคาสินค้าเก่งมาก
๙	ง. อ้อมพุดเพราะมาก	ก. ฉันทัดน้อย
๑๐	ข. กระเป๋าใครหาย	ข. ที่ , ใกล้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๔). หนังสือเรียนรายวิชา
พื้นฐานภาษาไทย “วิธีภาษา” ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ สกสศ. ลาดพร้าว.

จงจิต นิมนานรเทพ. (๒๕๕๑). คู่มือหลักและการใช้ภาษาไทย ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : เดอะบุคส์.
ฟองจันทร์ สุขยิ่ง และคณะ . (๒๕๕๒). หนังสือเรียนภาษาไทย หลักภาษาและการใช้ภาษา ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

วันเพ็ญ เทพโสภณ. (๒๕๕๐). หลักภาษาไทย ฉบับนักเรียน – นักศึกษา. กรุงเทพฯ : พัฒนาการศึกษา.

วิโรจน์ มังคละมณี. (๒๕๕๐). หลักภาษาไทย. กรุงเทพฯ : ประสานมิตร.

อุมภาพร ตรีศรี. (๒๕๔๗). หนังสือชุดรักการอ่าน ชนิดของคำ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.